

Henryk Kowalewicz

"Historia o Trzech Królach" i "Pieśń przed wojną z Turkami" : dwa zabytki polsko-łacińskiej poezji średniowiecznej

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 51/3, 261-272

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HENRYK KOWALEWICZ

„HISTORIA O TRZECH KRÓLACH“
I „PIEŚŃ PRZED WOJNĄ Z TURKAMI“

DWA ZABYTKI POLSKO-LACIŃSKIEJ POEZJI ŚREDNIOWIECZNEJ

Niewielki inkunabuł Biblioteki im. Ossolińskich we Wrocławiu¹, zawierający dwa traktaty: *De imitatione Christi* oraz Jana Gersona *De meditatione cordis*², wzbudził w swoim czasie zainteresowanie historyków literatury staropolskiej. Na jednej z ręcznie zapisanych kart tego druku znajduje się mianowicie całkowity tekst polskiej pieśni maryjnej: *Maryja, panno szlachetna*. Jest to jeden z dwóch znanych jej odpisów, późniejszy nieco od ogłoszonego przez Maciejowskiego urywkowego tekstu, mającego pochodzić z XV wieku³.

Powyższą pieśń z rękopisu Ossolińskich wydał w 1906 r. Franciszek Krčėk⁴. Pewne, nieliczne zresztą, niejasności w odczycie spowodowały krótką notatkę Brücknera, wnoszącą kilka poprawniejszych lekcji⁵. Krčėk zamieścił krótki opis druku i scharakteryzował niektóre znajdujące się w nim dopiski rękopiśmienne. Nie poświęcił jednak zapiskom łacińskim uwagi w takiej mierze, na jaką niektóre spośród nich zasługują. Przypuszczalny czas powstania tych zapisek określił na koniec XV lub na

¹ Sygn. XV 1. Inkunabuł ten został w XIX w. poddany konserwacji. Naprawiono grzbiet, pozostawiając współczesne drukowi okładki zdobne ślepymi wyciskami. Niestety, nie zachowały się stare wyklejki okładek, które posiadały może próby pióra, ważne dla określenia proveniencji książki.

² *Tractatus de ymitatione Christi cum Tractatulo de meditatione cordis*. [Norrnbergae] 1492.

³ Zob. W. A. Maciejowski, *Pamiętniki o dziejach, piśmiennictwie i prawodawstwie Słowian*. T. 2. Petersburg — Lipsk 1839, s. 368. Przedruk w: M. Bobowski, *Polskie pieśni katolickie od najdawniejszych czasów do końca XVI wieku*. Rozprawy Wydziału Filologicznego AU. T. 19. Kraków 1893, s. 72—73. — W. Nehring, *Altpolnische Sprachdenkmäler*. Berlin 1887, s. 171.

⁴ F. Krčėk, *Tekst pełny pieśni „Maryja panno szlachetna“*. (Okruchy hymnologiczne. II). Pamiętnik Literacki, 1906, s. 187—218.

⁵ A. Brückner, *Dodatki i poprawki do IV i V tomu „Pamiętnika Literackiego“*. Pamiętnik Literacki, 1906, s. 311.

początek XVI wieku. Brückner, kierując się prawdopodobnie wyglądem pisma, datował je na rok około 1530. Ta datacja jest niewątpliwie bliższa prawdy, ponieważ pismo ma szereg cech graficznych charakterystycznych dla pierwszej poł. XVI wieku. Przy stosowaniu kryteriów paleograficznych w datowaniu rękopisów możliwe są wahania w granicach przynajmniej kilkunastu lat, datę więc podaną przez Brücknera możemy traktować tylko jako orientacyjną, przyjmując możliwość powstania zapisek w tym druku na czas nieco późniejszy lub też, co jest bardziej prawdopodobne, nieco wcześniejszy.

Rękopiśmiennymi dodatkami są pokryte: strona tytułowa druku (rs 1)⁶ i jej strona odwrotna (rs 2), strona 1 spisu rzeczy (rs 3), ostatnia strona spisu rzeczy (rs 4), następująca po niej karta przybyszowa (rs 5—6), strona zawierająca kolofon druku (rs 7) i strona odwrotna (rs 8) oraz dwie karty niezadrukowane na końcu (rs 9—12). Polska pieśń zajmuje całą stronę 11. Na pozostałych zapisanych stronach znajdują się teksty łacińskie, głównie wiersze i notatki treści teologicznej. Zapiski łacińskie wniesione zostały tą samą ręką, która wpisała pieśń polską. Z czasów późniejszych pochodzą zapisy proweniencyjne.

Na karcie tytułowej (rs 1) druku zaczyna się tekst: (inc.) „*Beata⁷ virgo Maria*“, (expl.) „*quam vlnus lateris mei*“. Niżej pod drukowanym tytułem dzieła hymn brewiarzowy: *Christe, qui lux es et dies*⁸. Jeszcze niżej dwuwiersz:

*Si fluxum pateris (caveas ne)⁹ morieris:
Concupitum potum, nimium cum frigore motum.*

Na stronie odwrotnej (rs 3) zapisano łacińskie i polskie nazwy miesięcy¹⁰. Niżej dwuwiersz:

*Spernere mundum, spernere nullum, spernere sese,
Spernere se sperni, quatuor¹¹ ista beant.*

Pod nim czterowiersz o ziemskich karach za cudzołóstwo¹²:

*Casibus hiis quinque peribit omnis adulter:
Aut erit hic pauper, aut eum carcer claudet,
Aut membrum perdet, aut mala morte peribit,
Aut hunc mundana confundet pessima fama.*

⁶ Skrótom rs oznaczono strony z dodatkami rękopiśmiennymi.

⁷ Krček: „*Sancta*“.

⁸ Zob. *Analecta Hymnica Medii Aevi*. T. 51. Ed. C. Blume. Leipzig 1908, s. 21.

⁹ W tym miejscu rękopis uszkodzony.

¹⁰ Opublikował je Krček. Zamiast „*Queczen*“ odczytał „*Cweczen*“.

¹¹ Krček: „*quattuor*“.

¹² Krček wymienia tylko incipit, wyraz „*peribit*“ odczytując jako „*vivit*“.

Jeszcze niżej: (inc.) „*Nota, quod divina consolacio aquiritur primo per timorem*“, (expl.) „*per supernorum contempcionem*“. Następnie: (inc.) „*Dormit speculacio*“, (expl.) „*amicus est hostis, est libertas atque voluntas*“.

Na stronie 3 rs znajduje się rozpowszechniony w średniowieczu sześciowiersz: (inc.) „*Anna solet dici tres peperisse Marias*“, (expl.) „*Tercia maiorem Jacobum volucrumque Joannem*“.

Na stronie 4 rs: (inc.) „*Unde Joannes dicit: Qui ex Deo in verba Dei audit*“, (expl.) „*occurrunt insignia. Hec ille*“.

Na stronie 5 rs dłuższa zapiska: (inc.) „*Duplex est cognicio istius sacramenti Corporis Christi*“, (expl.) „*non falsa sit hostia Christi*“.

Na stronie 6 rs i na stronie 1 druku są zapiski proveniencyjne, o których mowa niżej.

Na stronie 7 rs, pod kolofonem druku, dopisano zakończenie łacińskiej pieśni, której początek znajduje się na stronie 8 rs. Niżej zapiska: (inc.) „*S. Bo.: Veni, dicit, obediencia religiosi debet esse*“, (expl.) „*taliter nostras exaudiat. Dicamus oraciones. Hec Augustinus*“.

Na stronie 8 rs: (inc.) „*Nota, quod Corpus Christi quatuor modis sumitur*“, (expl.) „*bonus vero ad eternam salutem*“. Niżej wierszowany utwór łaciński zatytułowany: *Hystoria de Tribus Regibus*. Dalszy jego ciąg zapisano na stronach 8—9 rs, a ostatnią strofę na stronie 7 rs.

Na stronie 11 rs wpisano tekst wspomnianej już pieśni *Maryja, panno szlachetna*.

Na stronie ostatniej, tj. 12 rs, została zapisana pieśń na Boże Narodzenie: *Dies est leticie / In ortu regali*¹³, pod nią zaś pieśń maryjna czeskiego pochodzenia: *Imperatrix gloriosa / Plena laudum titulis*¹⁴.

Zapiski proveniencyjne książki są znacznie późniejsze niż teksty wyżej podane. Najwcześniejsza z nich pochodzi z 1592 roku. W górnej części strony 6 rs jest napis majuskulnymi literami: *ORATIO CONTRA PESTEM*. Niżej pięciowierszowy zapis, z którego trzy pierwsze wiersze prawie całkowicie zakreślono atramentem¹⁵. Brzmi on następująco:

*Per nos fratrem Stanislaum
Loviciensem, Prepositum
Et Confessorem (...) ¹⁶
Comparatus est iste liber
grossis 10 Anno D. 1592.*

¹³ Por. U. Chevalier, *Repertorium hymnologicum*. T. 1. Louvain 1892, nr 4610.

¹⁴ Tekst: *Analecta Hymnica Medii Aevi*. T. 1. Ed. G. M. Dreves. Leipzig 1894, s. 68—69. Krček niesłusznie uważał tę pieśń za nieznaną strofę *Dies est laetitiae*.

¹⁵ Z tego powodu Krček nie mógł ich odczytać.

¹⁶ Tego wyrazu nie dało się odczytać.

Na następnej stronie u góry właściciel książki podpisał się jeszcze raz: „*Frater Stanislaus a Lowicz*“¹⁷. Pod zapiską proveniencyjną na stronie 6 rs wpisano w końcu XVI lub na początku w. XVII wiersz:

*Quod si divitias cuncti teneamus opimas,
Simus et aequali conditione pares,
Quod si mensam omnes assideamus ad unam,
Quaeso, quis nobis fercula ferre vellet*¹⁸.

Nad zapisem proveniencyjnym Stanisława z Łowicza znajduje się na stronie 6 rs zapiska z w. XVII: „*Frater Alexander Pacosti*“¹⁹, i tą samą ręką niżej, po szesnastowiecznych wyrazach: „*Deus homo factus est*“, dopisano: „*O quam sanctum et terribile est nomen eius*“. Na dole strony są jeszcze próby pióra: „*reddere ea, ordine, Quoniam*“.

Ostatnią zapiskę proveniencyjną znajdujemy na stronie tytułowej druku: „*Pro novitiatu Leopoliensi 1637*“. O dalszych losach książki mówią umieszczone na wyklejce pieczętki Biblioteki Brodzkich (XIX w.) i Instytutu Ossolińskich.

Na znajdującą się wśród rękopiśmiennych zapisek rymowaną *Historię o Trzech Królach* nie zwrócili zupełnie uwagi ani Krček, ani też Brückner. Jest wprawdzie trudno czytelna, ale jednak do odczytania — z wyjątkiem kilku bardzo zamazanych lub uszkodzonych miejsc tekstu — możliwa²⁰. A przecież stanowi ciekawy zabytek polsko-łacińskiej poezji średnio-wiecznej. Właściwie dwa zabytki. Zupełnie wyraźnie widać, że są to dwie pieśni połączone w jedną całość, chociaż pisarz uważał je za jeden utwór. Dowodem tego mniemania jest wspólny dla obu pieśni tytuł *Hystoria de Tribus Regibus* oraz uwaga poprzedzająca ostatnią strofę drugiej pieśni, wpisaną z braku miejsca na stronę 7 rs: „*Ad Trium Regum cancionem atinet*“.

Pierwszy utwór to wierszowana pieśń-legenda o Trzech Królach, która się składa z 23 zwrotek dziesięciowersowych. Pierwsze litery każdej

¹⁷ Brat Stanisław z Łowicza, bernardyn, wymieniony jest wśród uczniów bernardyńskiego uczonego Rochmana, który w latach 1602—1608 kierował studium w konwencie bernardynów krakowskich. Zob. K. Kantak, *Bernardyni polscy*. T. 2. Lwów 1933, s. 306—307.

¹⁸ Krček błędnie: „*vellit*“.

¹⁹ Krček dodaje tu datę 1608, w rękopisie jej jednak nie ma.

²⁰ Stan zachowania kart, na które wpisano *Historię o Trzech Królach*, jest gorszy niż innych kart z ręcznymi dopiskami w tym druku. Pismo jest drobne i mało staranne (nieco większymi literami zapisano polską pieśń *Maryja, panno szlachetna*). Brunatny, źle przyrządzony atrament, o zbyt dużej zawartości wtriolu miedzi, przebija ze strony odwrotnej, tworząc nieregularne kreski i plamy, zniekształcające litery. W kilku miejscach wyblakł lub przeżarł papier na wylot, tak że niektórych brakujących liter nie można już uzupełnić. Załączone fotografie przedstawiają dwie karty w powiększeniu, ilustrując stan zachowania rękopisu.

strofy tworzą całkowity abecedariusz. Legenda o Trzech Królach jest w części poetycką przeróbką oficjum na Epifanię, zaczynającego się od słów: „*Tres magi venerunt adorare dominum*“. Dalej stanowi utwór oryginalny. Mówi o wyruszeniu królów do Jerozolimy, rozmowie z królem Herodem, pokłonie w Betlejem i złożeniu darów. Tu następuje objaśnienie symbolicznego znaczenia złota, mirry i kadzidła. Następnie mowa o powrocie królów do ojczyzny, ochrzczeniu ich przez św. Tomasza Dydyma i śmierci, która wedle podania miała nastąpić po odprawieniu przez nich mszy świętej. Obszerniej, bo w trzech strofach, podaje historię przeniesienia ciał Trzech Króli do Konstantynopola, Mediolanu i wreszcie do Kolonii²¹. Całość kończy się charakterystyczną dla pieśni religijnych strofą zawierającą prośbę o pomoc i wstawiennictwo (na wzór doksologii w hymnach brewiarzowych). Autor prosi w niej Trzech Króli o obronę przed wrogami; wyrazy „*hostes sevissimi*“ oznaczają tu niewątpliwie Turków i Tatarów.

Drugi utwór, znacznie krótszy, złożony tylko z pięciu strof, jest pieśnią maryjną. Ma charakter liryczny, a nie epicki jak *Historia o Trzech Królach*, z którą jest połączona luźno, bo tylko wyrazem „*Et*“. Pierwsze litery strof w tej pieśni nie układają się już alfabetycznie. Autor nawołuje chrześcijan do zjednoczenia w walce ze wspólnym wrogiem, jakim są poganie; mówi o zbliżającej się walce z Turkami, która może przerodzić się w wielką wojnę, jeśli wezmą w niej udział Tatarzy.

Oba utwory wzorują się pod względem metrycznym na bardzo rozpowszechnionej w średniowieczu pieśni na Boże Narodzenie: *Dies est leticie / In ortu regali* i na jej melodię były śpiewane. Zaznaczył to zresztą pisarz przy tytule pieśni o Trzech Królach na stronie 8 rs: „*Et canitur sic: Dies est leticie*“. Tekst tej ostatniej pieśni wpisano na stronie 12 rs. Pojedyncza strofa składa się z dziesięciu trocheicznych wierszy 6- i 7-zgłoskowych, rymujących się w charakterystyczny sposób. Schemat wiersza wygląda następująco: 7 a 6 b, 7 a, 6 b, 6 c, 6 c, 6 d, 7 e, 7 e, 6 d. W obu utworach zdarza się jeszcze dodatkowe rymowanie kilku par wierszy w strofie.

²¹ Do spopularyzowania historii translacji Trzech Króli przyczyniła się niemało napisana przez Jana z Hildesheimu († 1375) *Historia Trium Regum*. Dzieło to cieszyło się w średniowieczu ogromnym powodzeniem, doczekało się wydań już w wieku XV. Przełożone zostało na szereg języków narodowych: w XIV w. na niemiecki i angielski, w XV na francuski, holenderski, flamandzki i duński. Tłumaczenie polskie zachowało się w rękopisie z około poł. XVI wieku. Popularność swą zawdzięczała *Historia Trium Regum* m. in. obszernym ekskursom geograficznym, przyrodniczym i historycznym, nie związanym właściwie z Trzema Królami. Opowieść o mędrcach ze Wschodu wywarła duży wpływ na zwyczaje ludowe, które do dziś przetrwały.

w ostatnich dziesiątkach lat w. XV ósrodkami twórczości poetyckiej w języku polskim i długo nimi pozostają. Z zachowanych polskich pieśni kościelnych można wyodrębnić całą wielką grupę bernardyńską. Posiadamy nawet nazwiska autorów niektórych pieśni. Bernardyni tworzyli również w języku łacińskim, ich łacińska poezja jednak nie została jeszcze tak dokładnie zbadana jak polska. Charakterystyczne dla polskiej poezji bernardyńskiej są m. in. pieśni abecadłowe²⁷, do których właśnie należy i łacińska pieśń-legenda o Trzech Królach.

Obronne klasztory bernardyńskie na południu kraju były stale narażone na niebezpieczeństwo ze strony Tatarów i niejednokrotnie padały ofiarą ich najazdów. Literackim oddźwiękiem takiego najazdu jest urywek łacińskiej pieśni *Spustoszenie Sambora*²⁸. Bernardyni od początku swego istnienia w Polsce wzywali do obrony kraju przed najazdami tatarskimi, nawoływali do krucjaty przeciw Turkom i Tatarom, jedną nawet za zgodą papieża zorganizowali w roku 1498²⁹. Jako kapelani wojskowi brali także udział w wyprawach wojennych, np. w wyprawie wołoskiej (1509) i tatarskiej (1513). Charakterystyczne wzmianki o zbliżającej się wojnie z Turkami i Tatarami stanowią kryterium pozwalające zaliczyć i ten utwór do poezji bernardyńskiej w Polsce. Podobne wzmianki znajdują się np. w bernardyńskiej pieśni do św. Anny, sięgającej wieku XVI:

*Być pokoju od poganów,
Turków, Moskwy i Tatarów*³⁰

Przypuszczalny czas powstania obu utworów przypada niewątpliwie na koniec XV lub pierwsze lata XVI wieku. Nie można, niestety, zidentyfikować ich autora. Znamy wprawdzie szereg nazwisk bernardyńskich, którzy wówczas tworzyli pieśni polskie^{30a}, lecz przypisywanie któremuś z nich autorstwa naszych utworów byłoby tylko pozbawioną podstaw hipotezą. Możliwe, że dalsze badania nad średniowiecznymi rękopisami w Polsce pozwolą na wyświetlenie sprawy autorstwa i rozszerzą pogląd na polsko-łacińską poezję bernardyńską.

W tekście obu zabytków zachowano w zasadzie pisownię oryginału. Wyjątek stanowi ujednolicenie pisowni liter *u* i *v* oraz *i* i *j* według zasad łaciny klasycznej.

²⁷ Zwrócił już na to uwagę A. Brückner, *Dzieje literatury polskiej w zarysie*. Wyd. 3. T. 1. Warszawa b. r., s. 51.

²⁸ Zob. *Monumenta Poloniae Historica*. T. 3. Lwów 1878, s. 253—254.

²⁹ Zakończyła się niesławnie: została przez króla rozwiązana i ze strony ówczesnego prowincjała, Szklarka, spowodowała słuszne represje w stosunku do „krzyżowców“.

³⁰ Brückner, *Dzieje literatury polskiej w zarysie*, t. 1, s. 52.

^{30a} Zob. K. Kantak, *Poezja bernardyńska w Polsce*. Pamiętnik Literacki, 1926.

HYSTORIA DE TRIBUS REGIBUS

1. *Adorare dominum*
Tres magi venerunt,
Orientis terminum
Omnes reliquerunt;
Melchiar et Balthazar,
Tercius fuit Caspar,
Hii reges fuerunt;
Melchiar Arabie
Et Baltazar rex Sabe
Et Caspar rex Tarsis.
2. *Balaam propheta*
Reges informati
Scrutantur de Messia,
De quo erant grati.
„De Jacob stella micans,
Super omnes rutilans,
Quando orietur,
Tunc homo de Israel,
Vocatus Emanuel,
In mundo nascetur“.
3. *Cum sidus prefulgidum*
Magis appareret
Et puerum splendidum
In se contineret,
Ecce magi veniunt,
Jerusalem inquirunt:
„Ubi est rex natus?
Stellam eius vidimus
Et ad eum venimus,
(...) ³¹ adoratus“.
4. *Dum hec illi inquirant,*
Fides roboratur,
Regem novum nunciant,
Herodes turbatur,
Turbatur et civitas,
Quia summa veritas
Ab his protestatur,
Que est ista novitas
Et nova nativitas
Regis proclamatur.
5. „*Exurge Jerusalem*
Et illuminare,
Vide natum actorem,
Noli formidare.
En lumen de lumine,
De paterno germine
Tibi revelatur,
Sine viri semine
Genitus de virgine,
Nunc tibi monstratur“.
6. *Fecit rex congregare*
Omnes sapientes,
Volens interrogare,
Quem inquirunt gentes.
„In Bethleem nascitur“,
Propheta sic loquitur:
„Ex te lux exibit,
Unde non es minima,
Sed pre cunctis optima,
Lux in te fulgebit“.
7. *Genitum gentilibus*
Christum predixerunt,
Scribe ignorantibus
Locum monstraverunt.
O nefanda cecitas!
O magna iniquitas
Gentis Judeorum!
Quam arguit bonitas
Et pya fidelitas
Trium paganorum.
8. *Herodes invidia*
Nimis stipulatus,
Vulpina astucia
Magis est affactus:
„In Bethleem currite,
Puerulum querite,
Ipsium adorate,
Ego quoque parvulum
Adorem ut dominum,
Mihi revelate“.

³¹ Wyrazu tego brak, rękopis uszkodzony.

9. *Insani pontifices
Regi adulantes,
Paginas multiplices
Vatum penetrantes,
Gentiles illuminant,
Ipsi soli deviant,
Nec in Christum credunt,
Dicunt et non faciunt
Et sic se decipiunt,
In peccatis degunt.*
10. *Katolice fidei
Fideles patroni,
Arabes et Sabei
Tharsisque coloni,
Herodem deserentes,
Patriamque incedentes,
Stellam aspexerunt;
Valde erant gaudentes
Et post stellam currentes
Bethleem venerunt.*
11. *Luce lucem queritant
Reges illustrati,
Mox ut domum subintrant
Fuerunt consolati.
Invenerunt infantulum
Facieque splendidum,
Cum matre Maria,
Que puerum tenebat,
Ad presepe sedebat
Cum reverencia.*
12. *Magi ante puerum
Humi prociderunt,
Prudentes Deum verum
Hunc adoraverunt
Thezaurisque apertis,
Affectibus devotis
Dona protulerunt:
Aurum, thus, mirram, tria
Mistica donaria
Hec designaverunt.*
13. *Nam per aurum regia
Potestas figuratur
Et thuris fragrantia
Deus protestatur,
Mirra humanitatem,
Christi penalitatem
Magi confitentur,
Sic Christi inimici
Profani heretici
Juste confundentur.*
14. *Omnes gentes plaudite
Manibus recenter,
Regi nato psalite
Mentibus ardentem.
Afferte donaria,
Afferte dona tria
Miseracionis,
Aurum est delectacio,
Sed mirra compassio,
Thus devocionis.*
15. *Primicie gencium,
Patres sapientes
Mire atque felic(...) ³²
Tunc valde dicentes,
Edocti sunt celitus,
Ad Herodem penitus
Ut non remearent;
Ad propriam patriam
Et per aliam viam
Caute properarent.*
16. *Quorum gesta colimus,
Hos et imitemur,
Si regnare cupimus,
Magis sociemur,
Curramus ad gaudia
De mundi miseria,
Sed non per Herodem,
Hoc est non per vicia,
Sed in penitencia
Spectemus mercedem.*

³² Końcowe litery wyrazu obcięto.

17. *Reges hii ad propria
Dum revertebantur,
Christi beneficia
Cunctis loquebantur.
Magos Thomas Didimus,
Indorum apostolus,
Tandem baptizavit,
Ipsos in pontifices,
Gentilium principes
Rite ordinavit.*
18. *Sanctissime vixerunt
Castissimi reges,
Sagaciter rexerunt
Fidelium greges
Ac tandem ad bravium,
Ad celi convivium
A Christo vocantur,
Post sanctum officium
Finiunt vite terminum
Simulque humanantur.*
19. *Tres reges de India
Transtulit Helena
Cum immensa gloria
Laudeque amena.
Hec imperatrix pya
Regum corpora tria
Casta transportavit,
Constantinopolia,
Templo dicto Zophia
Grecis collocavit.*
20. *Viris istis Grecia
Scismate fedata
Pro sua perfidia
Juste est privata.
Reges hos Ytalia
Duxit cum potencia
In Mediolanum,
Verum hec donaria
Perdidit Ytalia
Ob scelus prophanum.*
21. [X] *Christiani³³ optimi,
Gens Almaniorum,
Re et fide proximi
Genti Polonorum,
Transferunt Coloniam
Trium regum gratiam,
Ubi nunc quiescunt,
Nam virginum copiam,
Ursule miliciam,
Libenter capescunt.*
22. *Ympnizet Almania
Pro dono tam grato,
Decantet Colonia
Grates Christo nato;
Plaudet et Polonia
Simulque Germania
Federe firmato,
Da magis xenia,
Devota suspiria,
Corde dilatato.*

23. ^f*Zelatores fidei,
O magi beati.
Miseremini mei,
Peccatis grava(ti)³⁴.
O reges sanctissimi,
In fide purissimi,
Pro nobis pugnate,
Ne hostes sevissimi
Vincant nos, nequissimi,
Pro nobis orate.*

³³ Ten wyraz zapisano skrótem: „Xpiani“, zaczyna się więc od litery X, potrzebnej tu do całości alfabetu.

³⁴ Końcowe litery wyrazu obcięto.

PIEŚŃ PRZED WOJNĄ Z TURKAMI

1. *Et tu, genitrix pia,
O virgo Maria,
Sis nobis propicia
In hac mundi via
Et a morte pessima,
O mater piissima,
Semper nos defende,
Jesum, beatissima,
Quando hora ultima
Venerit, ostende.*
2. *Titulus abbreviat
Scripta prolongata,
Jesus Christus faciat,
Quod nostra peccata
In nichilum redeant,
Nec in nobis maneant
Nosque emundatos
De mundo eripiat
Et in celo statuat,
Sanctis copulatos.*
3. *Est iam nobis proximum
Prelium Turcorum,
Bellum adest maximum,
Cum et Tartarorum,
Ergo ad refugium,
Et nostrum suffragium
Jesum recurramus,
Ut eius imperium
Conterat sublimium
Cervices et manus.*
4. *Concordiam facite
Omnes christiani,
Pauperes protegite
Reges (...)mani³⁵.
Concordes si eritis
Justeque vixeritis,
Sic omnes (pag)ani³⁶.
Coram vobis corruent,
Sicut cera defluent,
Vos eritis sani.*
5. *Turcorum grex invya
Nimis feriosa,
Exercet crudelia
Prelia damnosa,
Sed tu, virgo Maria,
Cum tua prole pya
Sis nostrum tutamen,
Collata victoria,
Christus offert gaudia;
Dicant omnes
Amen.*

³⁵ Rękopis w tym miejscu uszkodzony.

³⁶ Jak wyżej.